

NOVİ PAZAR (YENİ PAZAR) SEVDALİNKALARI*

Hasan Tahsin SÜMBÜLLÜ** - Ahmet FEYZİ***

ÖZ

Bu araştırmada, Sancak bölgesine merkezlik yapmış ve Sırbistan sınırları içerisinde bulunan Novi Pazar (Yeni Pazar) bölgesinde sözlü kültür olarak günümüzde yaşamını devam ettiren müzik unsurları ele alınmıştır. Boşnak nüfusun yoğun olarak yaşadığı Novi Pazar bölgesinde halk kültürü unsurlarından sevdalinkalar incelenmiştir. Osmanlı/Türk müzik kültürü etkilerinin de hissedildiği sevdalinkalar makamsal açıdan ele alınmış ve güfte incelemesi yapılmıştır.

Araştırmada alan araştırma yöntemleri kullanılmıştır. Gözlem, görüşme ve döküman analizi ile veriler elde edilmiştir. Elde edilen veriler, müzik verileri olan notalara dönüştürülerek kayıt altına alınmıştır. Konu ve içerik bakımından güfteler ise Boşnakçadan Türkçeye çevrilmiş ve incelenmiştir.

Araştırmadan elde edilen veriler doğrultusunda; Novi Pazar bölgesinde sevdalinka türünün yaygın olarak kullanıldığı görülmüştür. Anonim halk edebiyatı ürünü olan sevdalinkaların günümüzde yalnız Boşnaklar arasında değil Balkanlarda yaşayan diğer etnik unsurlar arasında da icralarına rastlanmıştır. Anonim sevdalinkaların yanı sıra beste anlayışına dayalı yeni sevdalinkalarında üretildiği sonuçlarına ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sancak, Novi Pazar, Sevdalinka, Sevda, Makam.

* Bu makale, Atatürk Üniversitesi BAP Koordinasyon Birimi tarafından desteklenen 6023 no'lu "Novi Pazar Sevdalinkaları" adlı projeden üretilmiştir.

** Doç. Dr., Atatürk Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Müzik Bilimleri Bölümü, Erzurum, ORCID: orcid.org/0000-0001-7837-7295, E-posta: htsumbullu@atauni.edu.tr

*** Doç. Dr., Atatürk Üniversitesi, KKEF, Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü, Erzurum, ORCID: orcid.org/0000-0001-6455-6081, E-posta: ahmet.feyzi@atauni.edu.tr

SEVDALINKAS OF NOVI PAZAR (NEW PAZAR)

ABSTRACT

In this study, the musical elements that continue to exist as oral culture in the Novi Pazar (New Pazar) region, which is the center of the Sanjak region and within the borders of Serbia, are discussed. In the Novi Pazar region, where the Bosnian population resides densely, sevdalinkas, one of the elements of folk culture, were examined. Sevdalinkas, in which the effects of Ottoman/Turkish music culture were also felt, were handled in terms of maqam and the lyrics were analyzed.

In the study, data were obtained by scanning and oral interview methods. Since the data obtained were mostly of musical type, these data were converted into notation and recorded in writing. The lyrics, which were a part of the musical data obtained, were translated from Bosnian to Turkish and discussed in terms of subject and content.

In line with the data obtained from the study, it was observed that the sevdalinka type was widely used in the Novi Pazar region. Sevdalinkas, a product of anonymous folk literature, have been performed not only among Bosnians but also among other ethnic groups living in the Balkans. It has been concluded that in addition to anonymous sevdalinkas, new sevdalinkas based on the understanding of composition have been also produced.

Keywords: Sanjak, Novi Pazar, Sevdalinka, Love, Maqam.

EXTENDED ABSTRACT

Today, studies and researches on the Eastern Europe region, which is known as the Balkan geography and has deep relations with Turkish culture in the past, are mostly focused on the fields of literature, history, and religion. Cultural studies are rarely encountered in the literature. However, the number of field studies on the discipline of music is negligible. It is aimed to carry out this study in order to determine the level of musical products and cultural relations and effects and to prevent the loss of today's oral culture products by transforming them into the written culture by conducting a compilation study on Sevdalinkas, which are called love songs in this region and on which the effect of Turkish/Ottoman music is obvious.

The interaction in the field of music makes itself felt in the songs called Sevdalinkas, which are identified with today's Muslim Bosnians, especially with the influence of Turkish culture but are encountered as a common cultural element in all the Balkans. Sevdalinkas continue to exist in the form of oral culture in the Balkans without being fully recorded in terms

NOVI PAZAR (YENİ PAZAR) SEVDALINKALARI

of maqam. Through this study, it is aimed to transform the Sevdalinkas, which continue to exist as oral culture, into a written culture by using compilation methods in order not to lose them and to make a situation determination in terms of historical, cultural, and musical aspects.

The region, which was called the Sanjak region in the Ottoman period, is now within the political borders of Montenegro and Serbia. The study is limited to Serbia-Novi Pazar in the Sanjak region. The central location of the Sanjak region and the dense Muslim Bosnian population are factors in limiting the study to Novi Pazar.

Sevdalinkas, which are widely sung among ethnic communities living in this region, especially Muslim Bosnians, have become a common cultural element among all ethnic groups as a regional musical genre. Even though there are many claims about the origin of the Sevdalinkas, these songs, which are the common cultural element of the Balkan geography, are also performed within different ethnic groups. During these performances, there may be some changes in terms of both words and melodies. For example, in a Sevdalinka sung with the same melody and word, Hadji Fata (Fatma) can turn into Hadji Kata (Katya). In this study, rather than the problem of origin, the relationship of Sevdalinkas with Turkish culture has been tried to be discussed in terms of similar common elements such as maqam and tempo.

Introducing the resources to be obtained as a result of the study to the world of Turkish music science and using them as a data source in future research will have a unique meaning. It is thought that this research will partially contribute to the literature needed in historical musicology and ethnomusicology studies.

This research is a survey research and a field study. The data in the research were obtained by observation, interview, and document analysis.

In the research, first of all, source books, literature, literature, and documents in the region were scanned, and resource persons, artists, performers, and experts were determined. Following the identification of the works in line with the information obtained from observations and interviews, audio recordings, archives, and resource persons were scanned during the visits to the region. Within the scope of the research, interviews were held with Dr. Almira Suljevic, Prof. Dr. Ksenia Aykut, Prof. Dr. Mirjana Teodisievich, Assoc. Dr. Naka Niksic, Recep Medodovic and Edin Mehmedovic, as a resource person, artist, performer and expert data were obtained. The obtained works were classified as genres and transformed into music data, and maqam analyzes were made.

The second step of the research is to collect the work tags obtained from field research and interviews in a single catalogue. The texts were

translated from Bosnian to Turkish, and in the continuation of this process, topics and themes were obtained from the data obtained.

This research is important because of drawing attention to the relationship between the sevdalinkas performed in the Novi Pazar region with Ottoman/Turkish music and introducing the sevdalinkas of the region in Turkey. Melodies were handled in terms of maqam, procedural and stylistic features, while the lyrics were examined in terms of themes and subjects, and situation determinations were made. The relationship between Sevdalinkas and Ottoman/Turkish music was expressed according to the 24-pitched Arel sound system theory, which is taught in institutions that provide vocational music education today.

Novi Pazar Bosniak community, who are ethnically Slavic and have chosen Islam as their religion, and live within the borders of Serbia, state that they continue their daily lives with the anxiety and fear of repeating the same days after the unfortunate Bosnian war in the first half of the 1990s. Today, these fears and anxieties have gradually begun to leave their place for peace and tranquility. In this concern, it can be said that by holding on to their culture, they have turned the Sevdalinka into a metaphor for creating a national culture. It is possible to see the Sevgilinkas as the indispensable and most important connective that holds the Muslim Bosniak community together. The fact that anonymous Sevgilinkas are passed down from generation to generation in the Novi Pazar region and that compositions are still produced today are the best indications of this.

When the keywords and themes used in the songs compiled within the scope of the field research are examined, “Lover, Darling, Beloved (Yar) (48), Mother (37), Love/Affection (28), Beautiful (22), Sanjak (19), Heart (18), Novi Pazar (17), Daughter (17), Rose (12) and Allah (11) identified as most used themes. Although it is used in the sense of love, the meaning of pain can also come from the word love due to reasons such as not being reciprocated, not being able to meet, and being longing for love. This situation is expressed as the pain of love.

The word love has also been described as a disease born of love. This disease is also called the pain of love, “infatuation”. Love is a concept used to describe this pain of love, infatuation, in other words, melancholy. Sevdalinka is the name given to Bosnian love songs that reveal this melancholy state. Regarding the melancholy and infatuation used in the songs compiled within the scope of the field research, Lover/Darling, Beloved (Yar) (48) and Love/Affection (28) are the most repeated keywords. Crying-Drinking for Infatuation (9), Pain-Sadness (8), Longing-Sorrow (6), Tears-

NOVI PAZAR (YENİ PAZAR) SEVDALINKALARI

Sorrow-Wound (5), Getting Sick-Chalice (2) other melancholy and infatuation themes used in the love links.

Although Sevdalinka means infatuation, keywords expressing optimism, such as reunion, were encountered in the compilations made in the field research. It is noteworthy that among these words, the words crying and getting married are quantitatively the same. Marry-Kissing (9), Children (5), Wedding-Healing (1) keywords were determined as themes expressing optimism. However, considering the themes and keywords used, it has been seen that the meanings of melancholy and dark love are mostly used in sevalinkas.

Remarkably, sevdalinkas are closely related to Turkish folk literature as an element of Bosnian folk culture with Ottoman/Turkish influence. The use of syllabic meter, the rhyme scheme, the fact that it is based on the understanding of the stanza and the refrain, and the effect of the modal music, especially in the Sevdalinkas, which emerged as a genre after accepting Islam, reveal this relationship.

Sevdalinkas are products of anonymous folk culture. However, today, the production of Sevdalinkas based on the understanding of composition continues. It is one of the most important elements that reflect the daily life understanding and style of Bosnians. Therefore, Sevdalinkas can be encountered in all kinds of environments. Love folk songs, which emerged with the influence of Turkish/Ottoman culture, cease to be only the product of Bosnian folk culture over time, and a type of music produced by other nations in the Balkan geography with love and admiration among themselves, begins to gain prevalence as a sign of living together. Sevdalinka named “U Stanbolu Na Bosforu (on Bosphorus in Istanbul)” is one of the best examples of this situation.

Sevdalinkas also give information about the lifestyle, understanding, spatial characteristics and people of the period in which they were produced. Sanjak (19), Novi Pazar (17), Hometown (4), Bosnia (3) and Mother (37), Beautiful (22), Daughter (15), Child (5), Doctor/Physician-Pasha-Sultan (3) themes are the terms of place and person used.

In terms of instruments, especially in the Novi Pazar region, the use of oud, qanun and cümbüş, which are called delicate instruments in Turkish music, is also encountered.

Allah (11), Azan (8), Death (3), Headscarf-Mosque-Ramadan-Heaven-Prayer-Salaat (2) and Bayram-Religion-Sin-Faith-Resurrection-Minarete (1) are the religious terms used.

In line with these result, it was tried to determine the sevdalinka characteristics of the songs recorded in the Novi Pazar region. Sevdalinkas,

which are mostly anonymous, are formally related to folk literature. Melodically, its similarity with the folk song form is remarkable. In addition to dealing with Ottoman/Turkish music and historical relations, it is a genre that connects Muslim Bosnians religiously and is seen as a common stakeholder in the formation of national culture. Although Ramadan contains religious elements such as azan, the vast majority of Sevdalinkas are about secular love.

Giriş

Kültür, birbirleriyle kader birliği kuran insanlar arasında oluşan ve nesilden nesle aktararak gelişen bir olgudur. Bu bakımdan tarih boyunca geçirdiği macera göz önüne alındığında, Türk kültürü hem başka milletlerin kültürlerini etkilemiş hem de onların kültürlerinden etkilenmiştir.

Bu etkilenmenin en yoğun olarak yaşandığı bölgelerden biri de Balkanlardır. Balkan coğrafyasında yaşayan Sırlar, Boşnaklar, Arnavutlar, Makedonlar ve tarihsel süreç içerisinde bölgede hakim konumda olan Türklerin kültürleri arasında kuvvetli bir etkileşim meydana gelmiştir. Dilden mimariye, müzikten halk oyunlarına, edebiyattan el sanatlarına kadar geniş bir yelpazede farklı kültürler birbirine tesir etmiştir. Bu etkileşim çerçevesinde son yüz yıllık süreçte meydana gelen kesintiye rağmen farklı kültürlerin birbiri üzerindeki etkisinin günümüzde izlerini sürmek hala mümkündür.

Özellikle Yugoslavya'nın dağılması ile birlikte 1992-1995 yılları arasında yaşanan iç savaş neticesinde Boşnaklar, Sırlar ve Hırvatlar arasında etnik açıdan ayrılma ve ulusal kimlik, kültürel kimlik oluşturma gayretleri ile birlikte farklılıklar da söz konusu olmuştur. Sırbistan'da azınlık olarak yaşayan Müslüman Boşnaklar, yaşanan savaş neticesinde örf, adet, gelenek, kültür ve inanç açısından birbirleriyle kenetlenerek değerlerini koruma yoluna gitmiş ve kendi ulusal kimliğini, kültürel kimliğini muhafaza etme güdüsü ile hareket etmişlerdir. "Bosna Hersek'te gelişen folklorik müzik birey ve toplumun yaşam ve sanatsal gereksinimlerini karşılamak için ortaya çıkmıştır. Aynı zamanda da ulusal kimliğin korunması adına farklı toplumlar

NOVİ PAZAR (YENİ PAZAR) SEVDALINKALARI

arasındaki bağlantıyı da temsil etmektedir.”¹ Bu kültürel kimlik özellikle nüfus çoğunluğunun Müslüman Boşnaklardan oluştuğu Novi Pazar (Yeni Pazar)’da daha hissedilir bir durumdadır. Günümüzde inançlarını ve kültürel değerlerini rahatlıkla yaşamalarına rağmen yine de geçmişte yaşanan olaylardan kaynaklanan korkuları, endişeleri hissetmek mümkündür.

Sırbistan, Karadağ ve Kosova üçgeni arasında bulunan Sancak bölgesi önemli bir kavşak noktasıdır. Sancak (Sandzak) bölgesi özellikle Boşnakların yoğun olarak yaşadığı bir bölge olup Sırbistan ve Karadağ ülke sınırları içerisinde yer almaktadır. Sancak bölgesi Tutin, Rozaje, Syenitsa, Novi Pazar, Priboy, Biyelo Polje, Nova Varoš, Plav, Berane gibi beldeleri kapsamaktadır. Merkezi Novi Pazar (Yeni Pazar)’dır. Nüfusunun yaklaşık % 86’sı Müslüman Boşnaklardan oluşur.

Müslüman Boşnak nüfusun yoğun olarak yaşadığı Novi Pazar’da ulusal kimliğe bağlı kültürel unsurlar daha belirgin olarak kendini hissettirmektedir. Düğünler, cenazeler, sünnetler, bayramlar gibi özel günlerde ritüeller incelendiğinde, geçmişte ilişkili oldukları Türk kültür unsurlarının izlerine rastlanır.

“Boşnakların, kültürel kimliği devam ettirmek için müziği oldukça fazla kullanmalarından dolayı, kültürel kimliğin oluşturulduğu ve sürdürüldüğü ortamlar olarak ele alındığından icra ortamlarının da çeşitli olduğu gözlenmiştir. Cümbüşler, dernek geceleri, posedak denilen aile içi sohbetler, aksamluk denilen geleneksel olarak erkeklerin günümüzde kadınların da katıldığı akşam vakti yapılan dertleşmeler gibi müzik icra ortamları, kızların ve erkeklerin kendi Boşnak kimliğinden bir kişiyle tanışması açısından da önemli ortamlardır; bu sayede “gelenek, görenek” açısından benzer kişilerle olabilecek evlilikler için bir zemin sağlamaktadır.”²

Yörede Boşnak kültür kimliğinin oluşmasında sevdalinkalar önemli rol oynamıştır. Boşnaklar yaşadıkları özlemi, acıyı, hüznü, ayrılığı, gurbeti, sevdayı sevdalinkalarda ifade etmişlerdir. Sevdalinkalar Boşnak toplumunun

¹ Lejla Jakubović, *Asim Horozic’in Eserlerinde Sevdalinka Etkisi*, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Danışman: Doç. Dr. İlke Boran, İstanbul 2019, s. 10.

² Fatma Belma Kurtişoğlu, *Göçmen Kimliği Açısından Boşnak Müzikleri: Trakya ve İstanbul Örneği*, İstanbul Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Danışman: Prof. Şefika Şehvar Beşiroğlu; Yrd. Doç. Dr. Çağlayan Kovanlıkaya, İstanbul 2008, s. 52.

yaşanan cefalara karşı birlik olmasını sağlamış ya da Boşnaklar birlik olmayı sevdalinkalarda bulmuşlardır. Sevdalinkalar bu birlikteliğin oluşmasında bir çeşit maya, harç görevi görmüştür. “Günümüzde sevdalinka Bosna kültürel kimliğinin bir simgesi halini almıştır. Örneğin 1992-1995 Bosna Savaşı sonrasında çoğu Boşnak 7.000 kişinin yaşadığı ABD-Seattle’de bulunan halk oyunları, saz dersi verilen “Sevdah Bosna-Hersek Kültür Sanat Derneği”, İngiltere’de “London Sevdah” gibi topluluklar *sevdalinka* ile Bosna kimliğinin örtüştüğü yerlerdir.”³

Sevda kelimesi “*Aşırı sevgiden doğan bir çeşit hastalık*”⁴ olarak tarif edilmiştir. Bu hastalık aşk acısı, kara sevda olarak da adlandırılmaktadır. İşte Sevda tam da bu aşk acısını, kara sevdayı tarif eden başka bir deyişle melankoli karşılığı kullanılan bir kavramdır. Sevdalinka ise bu melankoli durumunu ortaya koyan Boşnak aşk şarkılarına verilen isimdir.

*“Sevdalinka, genellikle Boşnaklarla ilişkilendirilen Boşnak şarkılarıdır. Bosna ve eski Yugoslavya’daki diğer etnik-dini gruplar arasında popüler olmuştur. Sözler genellikle tarihi olaylarla, Bosna’daki ve Balkanlar’ın başka yerlerindeki çeşitli şehirlerle ve Boşnak ileri gelenleriyle ilgilidir. Bununla birlikte, en yaygın temalar karşılıksız aşk ve aşk özlemleri, yani sevdadır ve türün adını buradan alır.”*⁵

“*Güçlü sevgi, aşk; aşırı ve güçlü tutku, istek*”⁶ anlamına gelen ve Arapça Sevda kelimesinden türeyen Sevdalinka, Boşnakçada Sevdah olarak kullanılmaktadır. Her ne kadar aşk anlamında kullanılmış olsa dahi aşk sonucunda karşılık görmeme, kavuşamama, hasret kalma gibi nedenlerden dolayı acı anlamı da sevda kelimesinden çıkabilir. Bu durum aşk acısı olarak ifade edilir.

“Aşk şarkıları olarak tanımlanan sevdalinkalar, genel olarak aşkı değil asıl olarak karasevdayı, bir başka deyişle birbirlerine çeşitli nedenlerle kavuşamayan aşıkların hikayelerini veya serzenişlerini konu almaktadırlar. Bir başka deyişle sevdalinkaların aşkı ele alışı

³ Kurtişoğlu, *a.g.t.*, s. 54.

⁴ Ferit Develioğlu, *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lugât*, 25. Baskı, Aydın Kitabevi, İstanbul 2008, s. 946.

⁵ Risto Pekka Pennanen, “Melancholic Airs of the Orient-Bosnian Sevdalinka Music as an Orientalist and National Symbol”, (ed.) R. P. Pennanen, *Music and Emotions*, Vol. 9, The Helsinki Collegium for Advanced Studies, Helsinki 2010, s. 78.

⁶ “Sevda”, *Türkçe Sözlük*, 9. Baskı, TDK Yayınları, Ankara 1998, s. 1953.

NOVİ PAZAR (YENİ PAZAR) SEVDALINKALARI

mutluluğu değil hüznü yansıtmaktadır. Kavuşamama nedenlerinin başında din veya etik köken olarak farklı ailelerin üyeleri olmaları gelmektedir.”⁷

Sevdalinkaların Osmanlı/Türk etkisi ile Boşnak halk kültürü unsuru olarak Türk halk edebiyatı ile yakın ilişkili oluşu dikkat çekicidir. Özellikle İslamiyet’i kabul ettikten sonra tür olarak ortaya çıkan sevdalinkalarda hece ölçüsünün kullanılması, kafiye düzeni, kıta anlayışına dayalı ve nakaratlı olması, makamsal müziğin etkisini hissettirmesi bu ilişkiyi ortaya koymaktadır.

“Türk Halk Edebiyatı’nda türkünün makamla söylenmesi ve hece ölçüsü kullanılması sevdalinkayla benzer yönlerdir. Türkü ve sevdalinkaların benzer yönleri olmakla birlikte birçok yönden farklılaşmaktadırlar. Türkülerde mısra sayısı değişmekle birlikte bentlerin mısra sayıları çoğunlukla düzenlidir. Aynı sevdalinkanın bentleri arasındaki mısralarda bile düzensizlik söz konusudur. Türkünün enstrümanı çoğunlukla bağlamadır, sevdalinka ise genellikle şargı ya da tambur eşliğinde söylenir. Türküde her konu ele alınmakta birlikte; sevdalinka çoğunlukla bir sevda/aşk hikâyesi anlatır. Türküde, şehir hayatı da köy hayatı da ele alınabilir; sevdalinkalar çoğunlukla şehir hayatının etrafında örgülenmişlerdir.”⁸

Sevdalinkalar anonim halk kültürü ürünüdür. “Boşnakların İslamiyet’i kabul etmesiyle değişen kültürel yapının sonucunda ortaya çıkan sevdalinka, müzikle ve makam eşliğinde söylenen Boşnak Anonim Halk Edebiyatı’nın en yaygın lirik şarkı/şiir türüdür.”⁹ Fakat günümüzde beste anlayışına dayalı sevdalinkaların üretimi de devam etmektedir.

Ayrıca sevdalinkalar, Novi Pazar’da yaşayan Boşnakları, anavatanları olan Bosna ile ya da bir zamanlar payitahtları olan İstanbul ile buluşturmuş, Bosna ile Anadolu arasında köprü görevi görmesini sağlamıştır. Bu köprü görevi Balkan savaşlarından Bosna savaşına kadar geçen sürede Anadolu’ya göçen Boşnaklara da güç vermiş ve köklerini, bağlarını güçlendirmeye fayda sağlamıştır. Türkiye’de kurdukları dernek ve cemiyetler vasıtasıyla ilişkiler hala devam ettirilmekte, çeşitli vesileler ile sık sık

⁷ Kurtişoğlu, a.g.t., s. 57.

⁸ Fatih İyiyol ve Alena Catovic, “Sevdalinkalarda Türk-Boşnak Halk Kültürünün Ortak Unsurları”, *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, C. 1, S. 1, 2012, s. 250.

⁹ İbrahim Gültekin, “Sevdalinka Sevdalinka mıdır?”, *Avrasya Etüdüleri Dergisi*, C. 50, S. 2, 2016, s. 431.

seyahatlerin yapılması, kız alıp verme ile akrabalık bağlarının kurulması ya da festivaller kapsamında ilişkilerin daha da güçlenmesi amaçlanmıştır. Anadolu’da bestelenen yeni bir sevdalinkanın ezgisi Bosna’ya, Sarayev’da tellendirilen bir ezgi ise Anadolu’ya kadar ulaşmaktadır. Sevdalinkaların iki coğrafya arasında bir köprü görevi üstlendiği söylenebilir.

MATERYAL VE YÖNTEM

Araştırma Modeli

Bu araştırma, nitel araştırma olup bir alan araştırmasıdır. Araştırmada veriler gözlem, görüşme ve doküman analizi ile elde edilmiştir.

“Görüşme, en az iki kişi arasında sözlü olarak sürdürülen bir iletişim sürecidir. Görüşme, araştırmada cevabı aranan sorular çerçevesinde ilgili kişilerden veri toplama şeklinde ifade edilebilir. Görüşme belirli bir araştırma konusu veya bir soru hakkında derinlemesine bilgi sağlar.”¹⁰

Araştırmada öncelikle bölgede bulunan kaynak kitap, alan yazın, literatür ve belgeler taranmış, konu ile ilgili kaynak kişi, sanatçı, icracı ve uzman kişiler tespit edilmiştir. Gözlem ve görüşmelerden elde edilen bilgiler doğrultusunda eserlerin belirlenmesinin ardından, bölgeye yapılan ziyaretlerde ses kayıtları, arşivler ve kaynak kişiler taranmıştır. Araştırma kapsamında kaynak kişi, sanatçı, icracı ve uzman kişi olarak Dr. Almira Suljeviç, Prof. Dr. Kseniya Aykut, Prof. Dr. Mirjana Teodisiyeviç, Doç. Dr. Naka Niksiç, Recep Medodoviç ve Edin Mehmedoviç ile görüşmeler yapılmış ve veriler elde edilmiştir. Tespit edilen eserler tür olarak sınıflandırılmış ve müzik verilerine dönüştürülerek makamsal çözümlenmeler yapılmıştır.

Alan araştırması ve görüşmelerden elde edilen eser künyelerinin tek bir katalogda toplanması, araştırmanın ikinci basamağını teşkil etmektedir. Güftelerin, Boşnakçadan Türkçeye metin çevirisi yapılmış ve bu sürecin devamında ise elde edilen veriler içerisinde konu ve temalar elde edilmiştir.

Bu araştırma; Novi Pazar bölgesinde icra edilen sevdalinkaların, Osmanlı/Türk müziği ile olan ilişkisine dikkat çekme ve Türkiye’de bölgeye ait sevdalinkaların tanıtılması bakımından önemlidir. Melodiler makam, usul,

---

¹⁰ Şener Büyüköztürk, Ebru Kılıç Çakmak, Özcan Erkan Akgün, Şirin Karadeniz, Funda Demirel, *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*, Pegem Akademi Yayınları, Ankara 2015, s. 150.

NOVİ PAZAR (YENİ PAZAR) SEVDALINKALARI

biçim özellikleri bakımından ele alınmış, güfteler ise tema ve içerdiği konular bakımından incelenmiş ve durum tespitleri yapılmaya çalışılmıştır.

Sevdalinkaların, Osmanlı/Türk müziği ile olan ilişkisi, günümüzde mesleki müzik eğitimi veren kurumlarda öğretimi gerçekleştiren 24 perdeli Arel ses sistemi kuramına göre ifade edilmiştir.

BULGULAR

Araştırma kapsamında toplam 81 adet sevdalinka kayıt altına alınmış ve alfabetik olarak Tablo 1.'de gösterilmiştir.

Tablo 1: Araştırma Kapsamında Kayıt Altına Alınan Eserler

Sıra No	Eser Adı-Bosnakça	Eser Adı-Türkçe
1	A što će ti, Lolo ahmedija	Ey sarhoş, neden cübbe giyiyorsun
2	Alaj be, naše hajanje	Aman, birbirimizi ne kadar sevdik
3	Ali ne znate	Fakat Bilmiyorsunuz
4	Aman doktor, tebi ja se molim, ti učini mi čare	Aman doktor, sana yalvarırım, sen bana çare bul
5	Bajram ide, Bajramu se nadam	Bayram geliyor bayramı bekliyorum
6	Bulbul mı pjeva	Bülbül şarkı söylerken
7	Čudna nasta ova nova godina	Garip oldu bu yeni sene
8	Cuvaj mi Boze sinove Sandzaka	Allah'ım, Sancak oğulları koru
9	Da mi je znati, Bože moj	Tanrım bir bilsem
10	Dimije	Şalvarlar
11	Džaba zlato i dukati, ah tuđina prokleta je	Altın ve dükkânlar olsa gurbet lanetlenmiş
12	Grana od bora, pala kraj mora	Çamdan bir ağaç
13	Hadžina Fata, izadi na vrata	Hacı'nın Fatası, kapıya çık
14	Haj ja prošetah šefteli sokakom	Şeftali sokaktan dolaşırken
15	Haj ja zagrizoh šareniku jabuku	Ben elmayı ısırırım
16	Haj tamo dole niz mahalalu	Mahallenin aşağılarında
17	Istiha me glava boli	Başım ağrıyor
18	Ja posadih višnju na obalu	Vişne ağacı su kenarında diktim
19	Ja poslah baba đerdan da mi kupi	Gerdanı almak için babamı gönderdim
20	Ja uranij jutros rano	Bana cevap veriyor
21	Jutros mi je ruža procvata	Sabahleyin gül açtı
22	Kad duhnuše sabah zorski vjetrovi	Şafak rüzgârları estiğinde
23	Kad ja primih prvu platu	İlk maaşımı aldığımında
24	Kad pogledam sa bedema vidim divan grad	Kaleden bakınca
25	Kadir-aga Skadranine	İşkodralı Kadir ağa
26	Kiša bi pala	Yağmur yağardı

HASAN TAHSİN SÜMBÜLLÜ - AHMET FEYZİ

27	Kiša pada, trava raste, gora zeleni	Yağmur yağıyor, çimler büyüyor, dağ yeşilleniyor
28	Kraj bedema starog grada	Eski şehrin kale kenarında
29	Kraj Novom Pazara	Novi Pazar'ın kenarında
30	Kraj pendžera Jusuf stari kahvu pije	Pencerenin yanında yaşlı Yusuf kahve içer
31	Lele, kad pojdoh, da se prošetam	Dolaşmaya çıktığımda
32	Leti leti sokole	Kartal Sancak Üzerinden Uç
33	Ljuljala se pazarska družina	Pazarlı arkadaşlar sağlanıyordu
34	Lutalica u životu	Yine yalnız kaldım
35	Majko stara	Yaşlı annem
36	Mehmeda majka budila	Mehmet'i annesi uyandırıyor
37	Mejra seta	Meyra dolaşıyor
38	Mjesec ramazan	Ramazan ayı
39	Mlad se Jusuf oženio	Genç Yusuf evlendi
40	Moj Dilbere	Dilberim
41	Moj golube, moj golube	Güvercinim, güvercinim
42	Moj pazaru	Benim pazarım
43	Moja draga, moja mila	Benim yârim benim sevgilim
44	Na Jaliji Badem Drvo Raste	Yalıda badem ağaç büyüyor
45	Na moj Sandžak sječajju	Sancağıma hatırlatıyorlar
46	Nije družu sve u čaši	Her Şey Kadehte Değil
47	Nusreta	Nusreta
48	Ogrijala mesečina	Ay ışığı, beyaz bir gün oldu
49	Oj Sandzaku mjesto moje drago	Ey Sancak benim sevgili diyarım memleketim
50	Oj, djevojko iz Sandžaka, lica bijela	Ey, Sancaklı beyaz yüzlü kız
51	Omerova Mina	Ömer'in Mine'si
52	Ostala Rapka mlada udovica	Genç Rapka dul kalmış
53	Pokraj Bezistana	Bedestenin yanında
54	Poletjela dva goluba Sultan Selima	İki güvercin uçuyordu
55	Poslušacu ja opet ezane	Ezanları tekrar dinleyeceğim
56	Pozdravi mi Novi Pazar družu	Novi Pazar'a selam söyle
57	Raslo mi je badem drvo	Badem ağacım büyüyordu
58	Razbolje se sultan Sulejmane	Sultan Süleyman hastalandı
59	Ruse kose imadoh ja	Gür saçlarım vardı
60	Sanak me mori	Uyku bastı
61	Sejdefu majka budjase	Annesi Seydefa kızımı uyandırıyor
62	Šeto sam se gore dole, niz pazarsko polje	Pazar ovalarından yukarı, aşağı gezerken
63	Sjela Hajra Kraj Bunara	Hayra Pınarın Kenarına Oturmuş
64	Snijeg pade, na behar, na voće	Çiçeklerin ve meyvelerin üzerine düşen kar
65	Što ne dodeš, Fato, ti voljeno zlato	Fato, neden gelmesen, sen sevgili altınım
66	Svi mi kažu da moj dragi pije	Sevgilim içer diye, herkes bana söylüyor

NOVİ PAZAR (YENİ PAZAR) SEVDALINKALARI

67	Svugdje kiša, svugdje blato	Her yerde yağmur, her yerde çamur
68	To je samo san u tuđini sam	Bu sadece bir rüya, yabancı bir ülkedeyim ben
69	Tri su ptice zapjevale jedna ne pjeva	Üç küçük kuş şarkı söyler
70	Tri su ptice, lastavice, jednim glasom pjevale	Üç kırlangıç tek sesle şarkı söylüyordu
71	U baštu mi badem drvo	Bahçemde, badem ağacı, yüksek
72	U potoku sitna riba, ti si draga moja briga	Dereye küçük bir balık, sevgilim derdimsin
73	U Sandzaku ljudi srcem vole	Sancak'ta insanlar kalpleriyle sever
74	U srcu mome majko čežnja je golema	Kalbimde büyük hasret var
75	Uskoro se ja u Sandžak vraćam	Yakında ben Sancak'a dönüyorum
76	Vraćiu se mom Sandžaku	Sancağıma döneceğim
77	Zapjevala sojka ptica	Soyka kuş şarkı söyler
78	Zaplakala secer Djula	Tatlı Gül Ağladı
79	Zaplakala stara majka Džafer begova	Cafer Bey'in yaşlı annesi ağladı
80	Zaplakao paša	Paşa ağlıyordu
81	Zaželjeh se mog Sandžaka	Sancağımi özledim

81 adet Novi Pazar bölgesinde elde edilen eser incelenmiş, anonim ve beste sevdalinka eserler tespit edilmiştir. Ayrıca eserler konuları bakımından tasnif edilmiş ve güfteler içerisinde konu ile ilgili 59 adet anahtar kelime ve tema tespit edilmiştir. Eserlerde kullanılan anahtar kelimeler ve temalar Tablo 2'de gösterilmiştir.

Tablo 2: Eserlerde Kullanılan Anahtar Kelimeler ve Temalar

Anahtar Kelime ve Temalar	f
Aşık/Sevgili/Yar	48
Anne	37
Aşk/Sevgi	28
Güzel	22
Sancak	19
Kalp	18
Novi Pazar	17
Kız	15

HASAN TAHSİN SÜMBÜLLÜ - AHMET FEYZİ

Gül	12
Allah	11
Ağlamak, Evlenmek, İçki İçmek, Oğul, Öpmek	9
Acı, Baba, Ezan, Şarkı, Üzülmek	8
Gurbet, Hasret, Keder, Sarhoş	6
Çocuk, Gözyaşı, Hüzün, Yalnız, Yara	5
Memleket, Rakı	4
Bosna, Ölüm, Paşa, Ramazan, Sultan	3
Başörtü, Cami, Cennet, Dua, Hastalanmak, Doktor/Hekim,	2
Kadeh, Namaz, Pişman, Sevdalinka	2
Bayram, Bülbül, Din, Düğün, Günah, İman, İstanbul, İyileşmek, Kahraman,	1
Kıyamet, Minare, Özlemek, Para	1

Tablo 2'ye göre; 59 adet anahtar kelime ve tema içerisinde en fazla tekrar eden 48 sevdalinkada Aşık/Sevgili/Yar, 37 sevdalinkada Anne, 28 sevdalinkada Aşk/Sevgi, 22 sevdalinkada Güzel, 19 sevdalinkada Sancak, 18 sevdalinkada Kalp, 17 sevdalinkada Novi Pazar, 15 sevdalinkada Kız, 12 sevdalinkada Gül ve 11 sevdalinkada Allah teması kullanımına rastlanmış ve temalar kullanım sıklığına göre sıralanmıştır. Bu temalar arasında dini terimler Tablo 3'te gösterilmiştir.

Tablo 3: Dini Terimler

Dini Terimler	f
Allah	11
Ezan	8
Ölüm, Ramazan	3
Başörtü, Cami, Cennet, Dua, Namaz	2
Bayram, Din, Günah, İman, Kıyamet, Minare	1

Tablo 3'e göre; 15 adet dini terim eser güftelerinde tespit edilmiştir. Bu terimler arasında 11 sevdalinkada Allah ve 8 sevdalinkada ezan terimleri en fazla tekrar eden terimler olduğu tespit edilmiştir.

Yer/Mekân temalarına yönelik sonuçlar Tablo 4'de gösterilmiştir.

NOVİ PAZAR (YENİ PAZAR) SEVDALINKALARI

Tablo 4: Yer/Mekân Terimleri

Yer/Mekân Terimleri	f
Sancak	19
Novi Pazar	17
Gurbet	6
Memleket	4
Bosna	3
İstanbul	1

Tablo 4'e göre; 6 adet yer/mekân terimi belirlenmiştir. Bunlar arasında en fazla kullanılan 19 sevdalinkada Sancak, 17 sevdalinkada Novi Pazar olduğu görülmüştür.

Her ne kadar Novi Pazar'da eserler belirlenmeye çalışılmış olsa dahi günümüzde Sırbistan ve Karadağ siyasi sınırları arasında ikiye bölünmüş olan Sancak bölgesine olan hasret, özlem eserlerde de görülmektedir. Ayrıca Sancak bölgesinde üretilen eserlerin günümüzde hala söyleniyor olması bu bölgeye yönelik yeniden birleşme arzusu olarak da ifade edilebilir.

3 sevdalinkada ise Bosna'dan bahsedilmiş olması, Bosna dışında yaşayan Boşnakların anayurtlarına olan özlem ve bağlılığından kaynaklandığı söylenebilir.

İstanbul ve Anadolu gibi kavramlarda eserler içerisinde tespit edilmiş ve tarihsel süreçte bağlı olunan Osmanlı Devleti payitahtının önemi ve bağlı olunan tarihsel konum ifade edilmiştir.

Sevdalinka tanımından yola çıkılarak melankoli-kara sevda olarak kullanılabilen terimler Tablo 5'te gösterilmiştir.

Tablo 5: Melankoli-Kara Sevda ile ilgili Terimler

Melankoli-Kara Sevda İle İlgili Terimler	f
Aşık/Sevgili/Yar	48
Aşk/Sevgi	28
Ağlamak, İçki İçmek	9
Acı, Üzülme	8
Hasret, Keder, Sarhoş	6

HASAN TAHSİN SÜMBÜLLÜ - AHMET FEYZİ

Gözyaşı, Hüzün, Yalnız, Yara	5
Rakı	4
Doktor/Hekim, Hastalanmak, Kadeh, Pişman	2
Özlemek	1

Tablo 5'e göre; 19 adet melankoli-kara sevdaya yönelik terim tespiti yapılmıştır. Bu terimler içerisinde 48 sevdalinkada Aşık/Sevgili/Yar ve 28 sevdalinkada Aşk/Sevgi ifadeleri kullanılmıştır. Bu ifadeler içerisinde anlam olarak melankoliden kaynaklı olumsuzluk aranmış ve hüzün ifade eden kelimeler tespit edilmiştir.

Tanımsal olarak sevdalinkalarda hastalık olarak ifade edilen kara sevda kavramı çoğu zaman hastalıkla sonuçlanmış ve hekimlerden çare beklentisi içerisine girilmiş, bazen kara sevdaya karşı direnemeyip dertleşmek adına içki içilmiş, yalnız kalınmıştır. Bu terimlerden eserlerde genellikle sevginin nihayete ermeyip hüzün, ayrılık ile bittiği sonucu görülmüştür.

Eserlerde kullanılan kişi ve karakterlere yönelik terimler Tablo 6'da gösterilmiştir.

Tablo 6: Kişi/Karakter İle İlgili Terimler

Kişi/Karakter İle İlgili Terimler	f
Anne	37
Güzel	22
Kız	15
Gül	12
Oğul	9
Baba	8
Çocuk	5
Paşa, Sultan	3
Bülbül, Kahraman	1

Tablo 6'ya göre; 11 adet kişi/karaktere yönelik terim tespiti yapılmıştır. Bu terimler arasında en fazla 37 sevdalinka ile Anne, 22

NOVİ PAZAR (YENİ PAZAR) SEVDALINKALARI

sevdalinkada Güzel, 15 sevdalinkada Kız, 12 sevdalinkada Gül terimleri kullanılmıştır.

Eser güfteleri incelendiğinde memlekete olan özlem, gurbet ifade eden konular özellikle belirgindir. Bu belirginlik içerisinde memleket hasreti ve anne özlemi dile getirilmiştir.

Yine sevda ifade eden eserlerde isim verilen eserlerin mevcudiyetinin yanı sıra isimsiz yalnız güzel, kız, oğul gibi ifadeler de kullanılmıştır.

Osmanlı döneminde yaşamış önemli şahsiyetlere yönelik eserler de belirlenmiştir. Örneğin Sultan, Sultan Selim, Paşa gibi ifadelerin kullanıldığı eserler hem müzikoloji hem de tarih disiplinleri açısından önemli kaynak olarak faydalanılabilir. Ayrıca bu eserlerin kayıt altına alınması ile araştırmacılara sevdalinkaların özelliğine ve önemine dikkat çekilmesi gerektiği söylenebilir.

Aşk ve sevdanın sonu müspet, olumlu, iyimser olan eserlerin varlığı da söz konusudur. Bu tarz eserlere yönelik terimler Tablo 7’de gösterilmiştir.

Tablo 7: İyimserlik İfade Eden Terimler

İyimserlik İfade Eden Terimler	f
Kalp	18
Evlenmek, Öpmek	9
Şarkı	8
Sevdalinka	2
Düğün, İyileşmek, Para	1

Tablo 7’ye göre; 8 adet iyimserlik ifade eden terim arasında en fazla kullanılan 18 sevdalinka ile Kalp, 9 sevdalinka ile Evlenmek ve Öpmek, 8 sevdalinka ile Şarkı terimleridir.

Sırbistan Novi Pazar (Yeni Pazar) bölgesinde halk kültürü unsurları içerisindeki müzikal veriler incelendiğinde; bölgede şarkı anlamına gelen ve Pesme (Pjesme) olarak adlandırılan kavram ile genel olarak bütün müzikal türler ifade edilmektedir. Fakat sevdalinkalar kendine has üslup ve özellikleri ile hem dikkat çekmekte hem de farklı bir tür olarak görülmektedir. Kimi zaman sevdalinkalar için Narodna Pjesme (halk şarkısı) olarak farklı bir adlandırma da kullanılmıştır.

HASAN TAHSİN SÜMBÜLLÜ - AHMET FEYZİ

Eser Tahlilleri

Araştırma kapsamında, konu bakımından 14 adet örnek eser notası verilmiş ve bu eserlerin Türk müziği ile olan ilişkileri irdelenmiştir.

Boşnaklarda oyunlu türler için kullanılan ve Halay'a benzer şekilde açık veya kapalı halka şeklinde oynanan kolo formundaki oyunlar arasında karşılıklı söyleme geleneği de bulunmaktadır. Kolo türü enstrümantal olarak da icra edilir. Kolo türünde sözlü bir halk şarkısı olan (Narodna Pjesma) Hadžina Fata (Hacının Fatası) adlı eser Şekil 1'de gösterilmiştir.

Şekil 1: Halk Şarkısı (Narodna Pjesma) Örneği

DERLEYEN
H. TAHSİN SÜMBÜLLÜ

YÖRESİ
NOVI PAZAR/SIRBİSTAN

KAYNAK KİŞİ
Redžep MEĐEDOVİĆ

HADŽINA FATA

DERLEME TARİHİ
2019

NOTAVALAN
H. TAHSİN SÜMBÜLLÜ

Saz . . . . .

HAD . ZI NA FA . TA I ZA DI NA VRA . TA . HAD . ZI NA FA . TA I ZA DI NA VRA . TA

DA TI VI DIM RU SE . KO SE JEL . SU . ZA . ME . NE . DA TI VI DIM RU SE . KO SE JEL . SU . ZA . ME . NE .

MAN . GU PE MI . JO ŠTA BI BOL JI BI . O . MAN . GU PE MI . JO ŠTA BI BOL JI BI . O

U DU CA NU IB RIŠ . I MA JEL SI . VI DI O . JOŠ SO LEP ŠE MO JE . KO SE JEL SI . VI DI O .

I.
HADŽINA FATA, IZADI NA VRATA
DA TI VIDIM RUŠE KOŠE
JE L SU ZA MENE
MANGUPE MJO ŠTA BI BOL JI BJO
U DUČANU IBRIŠ İMA, JE L SI VIDIO
JOŠ SU LEPŠE MOJE KOŠE, JE L SI VIDIO?

II.
HADŽINA FATA, IZADI NA VRATA
DA TI VIDIM BJELO LICE
JE L ZA MENE
MANGUPE MJO ŠTA BI BOL JI BJO
U BERBERA OGLEĐALO JE L SI VIDIO?
JOŠ JE LEPŠE MOJE LICE, JE L SI VIDIO?

III.
HADŽINA FATA, IZADI NA VRATA
DA TI VIDIM GORDE VJEDE
JESU L ZA MENE
MANGUPE MJO ŠTA BI BOL JI BJO
U POTOKU PHAVICE JE L SI VIDIO?
JOŠ SU LEPŠE MOJE VJEDE, JE L SI VIDIO?

I.
HACININ FATASI, KAPIYA ÇIK
GÜL SADIĞI GÖREYİM,
BENİM İÇİN Mİ?
SEVGİLİ DELİKANLI, HİÇ TE DAHA İYİ DEĞİLSİN.
DÜKĀNINDA İBRİŞ VARDI, GÖRDÜN MÜ?
BENİM SAÇIM DAHA GÜZEL, GENÇ DELİKANLI.

II.
HACININ FATASI, KAPIYA ÇIK.
BEYAZ YÜZÜND GÖREYİM.
BENİM İÇİN Mİ?
SEVGİLİ DELİKANLI, HİÇ TE DAHA İYİ DEĞİLSİN.
DERERDE AYAYI GÖRDÜN MÜ?
BENİM YÜZÜM DAHA GÜZEL, GENÇ DELİKANLI.

III.
HACININ FATASI, KAPIYA ÇIK.
SENİN KALIN KAŞLARIN,
BENİM İÇİN Mİ?
SEVGİLİ DELİKANLI, HİÇ TE DAHA İYİ DEĞİLSİN.
DEREDE SÜLÜKLERİ GÖRDÜN MÜ?
BENİM KAŞLARIM DAHA GÜZEL, GENÇ DELİKANLI.

NOVİ PAZAR (YENİ PAZAR) SEVDALINKALARI

Aşk ve sevginin konu olarak ele alındığı “Hadzina Fata (Hacının Fatası)” adlı eser 3 kıtadır. Kıtalar 6 mısra olup, tek bölümlü şarkı formundadır. Eserde rastlı ve seghalı asma kalışlar yapılmıştır. Ezgi girişinde, Rast makamı kendini hissettirir. Fakat uşşak çeşnili tam karar yapılarak ezgi sonlanır. Bir makam ile başlayıp ardından karara gelinirken farklı karar perdesi ile sonlanan bu nitelikte eser örneklerine Balkan ezgilerinde rastlanabilmektedir. Eser, 4/4lük sofyan usulü ile ölçülandırılmıştır.

Sevdalinkalara yönelik ilgili tanımlarda anonim halk kültürü unsurları olması dikkat çekicidir. Fakat anonim sevdalinkaların yanı sıra günümüzde beste anlayışına dayalı sevdalinkalara da rastlanır. Sancak ve Novi Pazar’a yönelik özlem ve hasreti dile getiren gurbet konulu ve Rizo Hamidoviç tarafından bestelenen “Oj Sandzaku mjesto moje drago (Ey Sancak benim sevgili diyarım memleketim)” adlı beste Şekil 2’de örnek olarak gösterilmiştir.

Şekil 2: Beste Sevdalinka Örneği

YÖREH
NOVI PAZAR (YENİ PAZAR)
KAYNAK BİLGİ
BİRİNCİ KAYNAK

NOVA PALAZA
1909. Y. S. 2011. 11

**SANÇAĞIM,
SEVGİLİ DİYARIM**
(Oj Sandzaku, mjesto moje drago)

NOVA PALAZA
1909. Y. S. 2011. 11

I.
1. I. I. g. r. a. s. t. i. n. e. p. l. e. n. i. n.
2. S. a. n. c. a. k. u. m. e. n. i. m. s. e. v. g. i. l. i.
3. Z. e. v. g. i. l. i. d. i. y. a. r. i. m. m. e. m. l. e. k. e. t. i. m.
4. O. j. S. a. n. d. z. a. k. u. m. j. e. s. t. o. m. o. j. e. d. r. a. g. o.

II.
1. I. j. e. g. i. p. n. e. s. t. e. N. o. v. i. P. a. z. a. r.
2. I. n. e. m. e. n. t. e. v. e. l. i. k. e. t. i. m.
3. O. j. S. a. n. c. a. k. u. m. j. e. s. t. o. m. o. j. e. d. r. a. g. o.
4. O. j. S. a. n. c. a. k. u. m. j. e. s. t. o. m. o. j. e. d. r. a. g. o.

III.
1. I. n. e. m. e. n. t. e. v. e. l. i. k. e. t. i. m.
2. P. r. e. s. t. e. n. t. e. v. e. l. i. k. e. t. i. m.
3. S. a. n. c. a. k. u. m. j. e. s. t. o. m. o. j. e. d. r. a. g. o.
4. O. j. S. a. n. c. a. k. u. m. j. e. s. t. o. m. o. j. e. d. r. a. g. o.

IV.
1. I. n. e. m. e. n. t. e. v. e. l. i. k. e. t. i. m.
2. P. r. e. s. t. e. n. t. e. v. e. l. i. k. e. t. i. m.
3. S. a. n. c. a. k. u. m. j. e. s. t. o. m. o. j. e. d. r. a. g. o.
4. O. j. S. a. n. c. a. k. u. m. j. e. s. t. o. m. o. j. e. d. r. a. g. o.

V.
1. I. n. e. m. e. n. t. e. v. e. l. i. k. e. t. i. m.
2. P. r. e. s. t. e. n. t. e. v. e. l. i. k. e. t. i. m.
3. S. a. n. c. a. k. u. m. j. e. s. t. o. m. o. j. e. d. r. a. g. o.
4. O. j. S. a. n. c. a. k. u. m. j. e. s. t. o. m. o. j. e. d. r. a. g. o.

VI.
1. I. n. e. m. e. n. t. e. v. e. l. i. k. e. t. i. m.
2. P. r. e. s. t. e. n. t. e. v. e. l. i. k. e. t. i. m.
3. S. a. n. c. a. k. u. m. j. e. s. t. o. m. o. j. e. d. r. a. g. o.
4. O. j. S. a. n. c. a. k. u. m. j. e. s. t. o. m. o. j. e. d. r. a. g. o.

“Oj Sandzaku, mjesto moje drago (Sancağım benim sevgili diyarımsın)” adlı beste sevdalinka; Sancak bölgesi ve Novi Pazar ile

ilişkilidir. Gurbet, hasret konulu eserde anne özlemi de dile getirilerek memlekete olan özlem vurgulanmıştır.

Beste sevdalinka nakarath 3 kıtadan oluşmaktadır. Tek bölümlü şarkı formunda olan sevdalinka, Segah makamında bir eserdir. Aranağme ise rast makamındadır. Rast makamının 3. derecesi olan segah perdesinde karar kılan eser, inici-çıkıcı seyir karakterindedir. Eser 8/8lik düyek usulü ile ölçülendirilmiştir.

Sevdalinkalar günümüzde yalnız Boşnak nüfus arasında değil Balkan coğrafyasındaki bütün etnik unsurlar arasında da beğenilerek söylenmekte ve üretimi devam etmektedir. Bu üretimler içerisinde, Sırp bestekâr tarafından bestelendiği belirtilen ve Balkanlarda tüm etnik topluluklar arasında hep birlikte bilinen, sevilen ve söylenen “U Stambolu Na Bosforu (İstanbul’da Boğaziçi’nde)” adlı eser dikkat çekicidir. Eser, İstanbul, Boğaziçi ve paşa olarak ifade edilen devlet görevlisine yönelik yazılmış, Nihavend Makamında olup, 4/4lük sofyan usulündedir. “U Stambolu Na Bosforu (İstanbul’da Boğaziçi’nde)” sevdalinkası Şekil 3’de gösterilmiştir.

Şekil 3: U Stanbolu Na Bosforu (İstanbul’da Boğaziçi’nde) Sevdalinka Notası

SEVDALİNKA
U STAMBOLU NA BOSFORU

U STAMBOLU NA BOSFORU BÖLGE PAŞA ALEZZE
BÖLGE PAŞA ALEZZE NA İSTANBUL CENNET ZEMİNİ FİZİLİ
MOLİFA JE NİSİM VİETA, BÖM ME DİZEN VİSİNARETA
KİTİGLAŞİM SİYME, "ALAH İLALAH, SELAM ALEKUM!"

II
"DÖN VİE VİEHNO SE EGE MOJE ALİ ZELİ MOJE HARMEL
NEKA ODVA NİVAKİ VESE SE DANI ZE NA BAKEM!
İZ OKA ME SE ZA RANI, PA NA MİSDE MEYTAZ PA'NE,
SEME MELEKAN, "ALAH İLALAH, SELAM ALEKUM!"

III
KABA JE Zİ LA PAŞİNKAZA TU TI ZİNE VİESE,
BİSE PAŞA PİRERİLE NA ÖBBE VESE,
İZ OKA JOJİ SE ZAKANI, POKRAJ PAŞE NİRETA PA'NE,
LEBİP PAŞİNKAZA, "ALAH İLALAH, SELAM ALEKUM!"

“U Stanbolu Na Bosforu (İstanbul’da Boğaziçi’nde)” adlı Sevdalinka; İstanbul’da Boğaziçi’nde hastalıktan ölen bir paşanın ardından

NOVİ PAZAR (YENİ PAZAR) SEVDALINKALARI

sevgilisinin hüznünü ve ardından ölümünü konu alır. Sevgi, aşk, konulu sevdalinkada, nakarat bölümünde müezzin ağzından okunan “Allah illallah, Selam aleyküm” ifadesinin bütün Balkan etnik unsurları tarafından hep birlikte söylenmesi de ilgi çekicidir.

Eser nakaratlı 3 kıtadan oluşmaktadır. Tek bölümlü şarkı formunda olan sevdalinka, Nihavend makamında bir eserdir. Çıkıcı seyir karakterine sahip olan eser, 8/8lik düyek usulü ile ölçülendirilmiştir.

Kullanılan çalgılar bakımından günümüzde Novi Pazar bölgesinde Osmanlı/Türk müzik kültürü unsurları etkisinin hala devam ettiği görülmüştür. Ud, Kanun, Bağlama, Davul gibi çalgıların varlığı bu durumun göstergesi olarak düşünülebilir. Bu çalgıları icra eden kişilerin azalması sonucu nefesli ve yaylı batı çalgılarının yanı sıra elektronik çalgıların eşliğine de rastlanır.

“Bu çalgıların başında günümüzde Boşnakların müzikal kimliklerini yansıttığını belirttikleri akordeon gelmektedir. Daha sonraki dönemlerde gitar, kontrbas, saz ailesine eşlik eden keman da yeni eklenen çalgılar arasına girmiştir. Bu yeni çalgılar ve yeni yönetimin müzik anlayışı, sevdalinkaların makamsal özelliklerinin tampere edilmiş sistemin özellikleriyle değiştirilmesine neden olmuştur.”¹¹

Şekil 4: Bağlamanın Kullanıldığı Albüm Resimleri¹²

Bu bölgede, hami olarak görülen Türkiye'nin etkisi yadsınamayacak kadar çoktur. Hem Türk diline yönelik Yunus Emre Enstitüleri aracılığı ile

¹¹ Kurtişoğlu, a.g.t., s. 59.

¹² Hasan Tahsin Sümbüllü, “Sırbistanda Yaşayan Türk Müziği Unsurları”, *Miras-Sırbistanda Yaşayan Türk Kültürü Unsurları*, (ed.) Bahadır Gücüyetmez, Atatürk Üniversitesi Yayınları-1199, Erzurum 2015, s. 70.

verilen Türkçe kursları hem de medya aracılığı ile ülkelerinde gösterimde olan Türk dizileri ile halk arasında Türkçe gündün güne yayılmakta ve rağbet görmektedir. Bu bölgede dolaştığımız zaman Türkçe konuşabilen genç kuşak insanlara rastlama ihtimaliniz oldukça yüksektir. Bu unsurların yanı sıra Türkiye'deki akrabalık ilişkileri vesilesi ile gidiş-geliş yapan insan sayısı da bu duruma etki etmektedir. Medya organlarının ve Türk dizilerinin etkisi ile Türkiye'de popüler olan ve söylenen şarkılar, türküler ve önemli bestecilerin eserleri de ayrıca bu coğrafyada takip edilmektedir.

Epika ise savaşlarda gösterilen kahramanlıklar, yiğitlikler üzerine yazılmış epik şiirlerin bestelenmesinden elde edilen müzik türüdür. Epikalarda bağlama ve Gusla çalgılarının kullanımı daha çok tercih edilir.

Şekil 5: Gusla¹³

Sevdalinkalar arasında Osmanlı Devleti içerisinde nüfuz sahibi sultan, vezir, vali gibi önemli kişilere yönelik üretilen eserlerin de varlığı tespit edilmiştir. Bu eserler hem Balkanlardaki Osmanlı etkisini ortaya koymakta hem de tarihi veri niteliği taşımaktadır. Sultan Süleyman, Sokullu Mehmed Paşa gibi tarihi şahsiyetlere yönelik eser örnekleri mevcuttur. Sultan Süleyman'a yönelik yazılan sevdalinka Şekil 6'da gösterilmiştir.

¹³ F. Belma Kurtişoğlu, Ş. Şehvar Beşiroğlu ve Çağlayan Kovanlıkaya, "Boşnak Kültürel Kimliğinin Simgeleri: Akardeon ve Gusla", *İTÜ Dergisi*, C. 5, S. 2, 2008, s. 43.

HASAN TAHSİN SÜMBÜLLÜ - AHMET FEYZİ

Pazar erkeklerinin curumlu olarak gitmelerinin üzerinden bir asır geçmiş olmasına rağmen, Curumlular hakkındaki toplu hafızanın izleri donanımlı kimselerin şarkılar icrası sayesinde nesilden nesile geleneksel aktarım yoluyla muhafaza edilmiştir”¹⁴

Novi Pazar’da söylenen Curumlu/Curumliya (Đurumlija) örneği, Şekil 7’de gösterilmiştir.

Şekil 7: Curumlu/Curumliya (Đurumlija) Örneği

YÖRESİ
NOVI PAZAR/SİRBİSTAN

KAYNAK KİŞİ
Avdija AVDIĆ

DERLEYEN
Naka NIKŠIĆ

DERLEME TARİHİ
2015

NOTAYA ALAN
H. TAHSİN SÜMBÜLLÜ

EY BİSTRİCA
(Curumliya, Curumlu)

Bi stri . . ce bi stra vo . do Bi stri . . ce ro so sgo . ra
Od . ne . si mo je su ze do mo . . ra

Bistricе, bistra vodo,
Bistricе, roso s gora,
Odnеsi moje suze do moraf

Sinoс mi haber stize,
Da dragog nemam više,
Da mu se, jadna mlada, ne nadam.

Proklete askerije,
Proklete durumlije,
Kad više pokraj mene on nije.

Ey Bistrica [nehri], berrak su,
Ey Bistrica, dağların çiğ tanesi
Götür göz yaşlarını denize!

Dün gece ulaştı haberi bana
Olmadıgı artık sevdiğimin
Ondan umudumu kesmemin

Kahrolası Askerlik
Kahrolası Curumlyalar
Artık o benim yanımda değil

Curumlu/Curumliya (Đurumlija) örneği 3 kıtadan oluşmaktadır. Tek bölümlü şarkı formunda olan Curumlu, Hicaz makamında bir eserdir. Hicaz makamı da hasret, ayrılık gibi konuları genel olarak işleyen bir makam olarak bilinir.

Novi Pazar bölgesinde yaşayan Boşnaklar anavatan Bosna ile ilişkilerini hiç koparmamışlardır. Özellikle bu ilişkilerin sevdalinkalar aracılığı ile sıkı bir bağ haline dönüştüğü görüşmeciler tarafından ifade edilmiştir. Bu açıdan Bosna’da söylenen sevdalinkalar aynı zamanda Novi Pazar bölgesinde de unutulmamış, beğenilerek söylenmiş ve yaygınlık

¹⁴ Naka Nikšić, “Boşnakların Müzik Geleneğinde Curumlu (Drumlija) Şarkıları”, *Uluslararası Balkan Tarihi ve Kültürü Sempozyumu Bildiri Kitabı*, C. 2, (ed.) Aşkın Koyuncu, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Yayınları-133, Çanakkale 2017, s. 326.

NOVİ PAZAR (YENİ PAZAR) SEVDALINKALARI

kazanmıştır. Hicaz makamındaki “Mehmeda Majka Budila (Mehmet, anne uyandı)” adlı eser Şekil 8’de örnek olarak gösterilmiştir.

Şekil 8: Bosna Sevdalinka Örneği

YÖRESİ
SARAY BOSNA

KAYNAK KİŞİ
ELMIRA HADZİÇ

DERLEYEN
H. TAHSİN SÜMBÜLLÜ

DERLEME TARİHİ
2019

NOTAYA ALAN
H. TAHSİN SÜMBÜLLÜ

MEHMET, ANNE UYANDI
(Mehmeda majka budila)

I.
Mehmeda majka budila, budila
Ustani, sine, Mehmede
Majka je rano ustala, ustala
Şecerli kafu popita.

II.
Mehmet, anne uyandı, uyandı
Haydi, kalk oğul, Mehmed.
Anne erken kalktı, erken kalktı,
Şekerli kahve içti.

“Mehmeda Majka Budila (Mehmet, anne uyandı)” adlı sevdalinka, Eser tek bölümlü şarkı formundadır. Hicaz makamında olup 4 zamanlı Sofyan usulündedir. Eser içerisinde do# nim hicaz perdesi yerine do çargah peresi kullanılarak çargahlı asma kalış yapılmıştır. Bu özellik makamsal olarak Türk müziğinde pek fazla tercih edilen geçki olmamakla beraber genel ezgi hareketleri bakımından Osmanlı/Türk müziği etkisi hissedilmektedir.

Novi Pazar’da söylenen, bu bölgenin insanının duygu, düşüncesinin aktarımında yöreye has ve anonim sevdalinkalar oldukça dikkat çekicidir. Güfteler içerisinde Sancak bölgesi ya da Novi Pazar ile ilgili önemli mekânlar, anıtlar ve tarihi eserler ve tarihi karakterlerden bahsedildiği görülmüştür. Novi Pazar ile ilgili olan Nervozni Poštar’ın kaynaklık ettiği

“Kad pogledam sa bedema vidim divan grad (Kaleden bakinca)” adlı eser örnek olarak Şekil 9’da gösterilmiştir.

Şekil 9: Novi Pazar’a Yönelik Bir Sevdalinka Örneği

YÖRESİ
NOVI PAZAR/SOBOTICA

KAYNAK KİŞİ
SERVAZIN PISOVIĆ

DERLEYEN
ELT. TAHSİN SÜMBÜLLÜ

DERLEME TARİHİ
2019

NOTAYA ALAN
ELT. TAHSİN SÜMBÜLLÜ

KALEDEN BAKINCA
(Kad pogledam sa bedema
vidim divan grad)

Kad pog le dam sa be de ma Vi dim di van grad
bje ga kra se spo me ni ci Al ten a le mi . . .

No vi Pa zar mu mi ja mi sa vi ca ni . . . Šta mi li ja kra ja
I. Kad pogledam sa bedema
Vidim divan grad
Novi Pazar moj zavcaj
Nagrniš kraj

II. Njega krasi sponoćica
Altun alem Cami
Manastir Sopocani
Sera redjava

III. Jesnice ričke mača
Al levedava
Kraj tebe sam
Mladost svoja ostavio ja

IV. Ljepota ričke rieke
Sto kroz grad bojah
Za nju izvor sopocani
Čajh svjet zrah

I. Kaleden bakinca
Gledaj sehur gorajozum
Nova Pazar lećim vatanim
Ea sevdlićim yer

II. Anđarlu bezenmiş
Altun Alem Cami
Manastir Sopocani
Ezi yaplar

III. Kaćuk ućlić Yosonica
Ekar çok çarpık
Onam yamudi
Bilin yevdlićini larakum leri

IV. Raška nehimin yezelikleri
Ščirdeñ ja cerken
Kraj g. Altun Sopocani
Bilin etimja bilir

“Kad pogledam sa bedema vidim divan grad (Kaleden bakinca)” adlı Sevdalinkada; Novi Pazar’a ve çevresindeki Altun Alem Cami ve Manastir Sopocani gibi tarihi eserler, Yosonica ve Raška gibi nehirlerden bahsedilmiş ve Novi Pazar için vatanım ifadesi kullanılmıştır.

Novi Pazar konulu sevdalinka 4 kıtadan oluşmaktadır. Tek bölümlü şarkı formunda olan sevdalinka, Hicaz makamında bir eserdir. Hicaz makamı da hasret, ayrılık gibi konuları genel olarak işleyen bir makam olarak bilinir. Artık ikili aralığı bu duyumda etkilidir. Usul olarak 4/4lük sofyan usul ile ölçülendirilmiştir.

NOVİ PAZAR (YENİ PAZAR) SEVDALINKALARI

Sancak bölgesinde söylenen, herkes tarafından bilinen ve Recep (Rečko) Medjedović'in kaynaklık ettiği "Ja uranij jutros rano (Bu sabah erken kalktım)" adlı eser Şekil 10'da gösterilmiştir.

Şekil 10: Sancak Bölgesine Yönelik Bir Sevdalinka Örneği

YÖRESİ
NOVİ PAZAR
KAYNAK KİŞİ
REČKO MEDJEDOVIĆ

DERLEYEN
H. TAHSİN SÜMBÜLLÜ
DİJİTALLEŞTİRİLEN TARİHİ
2019
NOTA ALAN
H. TAHSİN SÜMBÜLLÜ

**BU SABAH
ERKEN KALKTIM
(Ja uranij jutros rano)**

Ja uranij jutros rano
Prije subaha
A djevojka još nanije
Bitogom letale
Ja još narčaj selam alič
Dobra djevojka
Ota meri odgovara
Tužno žalostno
Doga mi se cetero
S boljom od mene
Oti meri mi pristo bilo
A od Boga ne

Bu sabah erken kalktım
Sabahın önce
Kız benden daha erken kalktı
Tepeden aşağı yürüyordu
Selamını alıyor
İyi bir kız
Bana cevap veriyor
Vazik ve sağıp bir şekilde
Sevdiğim evlenmiş
Benden daha iyi kızıyla
Benden helal olsun
Tanrı'dan değil

"Ja uranij jutros rano (Bu sabah erken kalktım)" adlı sevdalinkada; ayrılık, hüznün ve sevgilinin başka bir kişi ile evlenmesi konu edilmiştir.

Sevdalinka 3 kıtadan oluşmaktadır. Tek bölümlü şarkı formunda olan sevdalinka, Uşşak makamında bir eserdir. Kelime anlamı aşık olan Uşşak makamı aşk, sevdâ gibi konuları genel olarak işleyen bir makam olarak bilinir. Eser içerisinde rastlı asma kalış yapılmıştır. Usul bakımından eser genel olarak 4/4'lük sofyan usul ile ölçülandırılmıştır. Karara gelirken 6/4'lük 4+2 kalıbı ile usul değişikliği mevcuttur. Bu usul, halk müziğinde Birleşik 6 vuruşlu usuller olarak adlandırılır ve sıklıkla rastlanır. Bu bakımdan yöresel özellik taşıyan bu usul ile Türk müziği arasında bir ilişki kurulabilir.

Novi Pazar bölgesindeki sevdalinkalarda tarihsel yer ve karakterlerin dışında çoğunlukla tanımı ile paralel, sevdâ güfteli eserler çoğunluktadır.

HASAN TAHSİN SÜMBÜLLÜ - AHMET FEYZİ

Sevgiliye kavuşmuş sonu hüznü olmayan ve Recep (Reçko) Medjedović'in kaynaklık ettiği "Bulbul mi pjeva (Bülbül Şarkımı Söylüyor)" adlı eser Şekil 11'de gösterilmiştir.

Şekil 11: Sevgiliye Yönelik Bir Sevdalinka Örneği

YÖRESİ
NOVI PAZAR/SIRBİSTAN

DERLEYEN
H. TAHSİN SÜMBÜLLÜ

KAYNAK KİŞİ
REÇKO MEDJEDOVIĆ

DERLEME TARİHİ
2019

NOTAYA ALAN
H. TAHSİN SÜMBÜLLÜ

BÜLBÜL ŞARKIMI SÖYLÜYOR
(Bulbul mi pjeva)

Bul bul mi pje va je ru za mi cvje ta
mo je dra ge ne ma pod ru zom da spa va
bul bul mi pje va ru za mi cvje ta
mo je dra ge ne ma pod ru zom da spa va

Bulbul mi pjeva, ru'a mi cvjeta, moje drage nema.
Aj ošla je u 'ul bašu, pod ru'om da spava.
Dal da je budim, il da je ljubim, il nek mi mirno spava.
Cim je poljubih, ona se probudi, pa mi veli dabo.

Bülbül şarkımı söylüyor, güllerim çiçek açıyor, fakat benim yarım yok
Gül bahçesine, gülmün yanında uyumaya gitmiş
Uyandırırım mı, opeyim mi veya güzelce uyusun
Öpünce o da hemen uyandı ve bana sevgilim dedi

"Bulbul mi pjeva, ruža mi cvjeta, moje drage nema (Bülbül Şarkımı Söylüyor)" adlı sevdalinka; kelime anlamı ile paralellik gösteren aşk ve sevgi konulu bir eserdir.

Sevdalinka 2 beyitten oluşmaktadır. Tek bölümlü şarkı formunda olan sevdalinka, Rast 5li içerisinde ezgisel seyir gösterirken özellikle Rast 5linin 3. Derecesi olan si segah perdesinde segahlı asma kalış göstermekte ve karara gelmeden inici seyir göstererek La düğah perdesinde Uşşaklı karar kılmıştır. Kelime anlamı aşıkla olan Uşşak makamı aşk, sevda gibi konuları genel olarak işleyen bir makam olarak bilinir. Eserde, usul bakımından Balkan ezgilerinde yaygın olarak görülen 7 zamanlı Devri Hindi usulünün, 7/8lik mertebesi kullanılmıştır.

NOVİ PAZAR (YENİ PAZAR) SEVDALINKALARI

Sevdalinkalar içerisinde tek taraflı sevgiye yönelik eser örnekleri de mevcuttur. Sevgisini henüz ifade edememiş, sevgisini ilan etme konulu ve Rustem Muratoviç'in kaynaklık ettiği "Haj ja zagrizoh šareniku jabuku (Ben elmayı ısırđım)" adlı eser Şekil 12'de gösterilmiştir.

Şekil 12: Sevgi İlanına Yönelik Bir Sevdalinka Örneği

YÖRESİ
NOVİ PAZAR/SİRBİSTAN

KAYNAK KİŞİ
RUSTEM MURATOVİÇ

DERLEYEN
H. TAHSİN SÜMBÜLLÜ

DERLEME TARİHİ
2019

NOTAYA ALAN
H. TAHSİN SÜMBÜLLÜ

BEN ELMAYI ISIRDIM
(Haj ja zagrizoh šareniku jabuku)

Sar . . . . .

Haj ja zag ri zoh 'ta re . . . ni ku . . . ja . . . bu . . . ku

Haj i pol ju bih Es . mer . 'tu zel . dje . . voj . . . ku dje . . voj . . . ku

Haj ja kak va je 'ta re . . . ni ka . . . ja . . . bu . . . ka

Haj jo? je ljep 'ta Es . mer . 'tu zel . dje . . voj . . . ka dje . . voj . . . ka

Haj ja zagrizoh šareniku jabuku	Ben elmayı ısırđım
Haj i poljubih Esmer buzel djevojka	Esmer güzel kız (öptüm) sevdim
Haj ja kalva je šarenika jabuka	Bu nasıl güzel bir elma
Haj još je ljepša Esmer buzel djevojka	Fakat esmer güzel kız daha güzel
Oj djevojko slatka moja sladijo	Hey sen en güzel kız
Haj ko je tebi takvo ime nadio	Sana ismini kim verdi
Haj il si melek il d'eneska hurija	Ya melek ya Cennet burilerdensin
Haj il te majka u d'eneneta rodila	Ya da seni annen Cennette doğurdu
Haj nit sam melek nit d'eneska hurija	Ne melek ne de Cennet burilerdenim
Haj veče majka na šardaku rodila	Beni annem çardakta doğurdu

"Haj ja zagrizoh šareniku jabuku (Ben elmayı ısırđım)" adlı sevdalinkada; sevgiliye aşk itirafı yapılmıştır. Sevdalinka 5 beyitten oluşmaktadır. Tek bölümlü şarkı formunda olan sevdalinka, Kürdi makamında olup 4/4lük sofyan usulü ile ölçülandırılmıştır.

Bütün sevgiler mutlu sonla bitmez. Novi Pazar'a yönelik yaşanan gurbet ve ayrılık duygusunun ifadesi ile başlayan ve ardından sevgiliye

yönelik yaşanan hasreti konu alan Enes Nikşiç'in kaynaklık ettiği "Moj pazaru (Benim Pazarım)" adlı eser Şekil 13'te gösterilmiştir.

Şekil 13: Gurbet ve Hasret Konulu Bir Sevdalinka Örneği

BENİM PAZARIM (Moj Pazaru)

YÖRESE: AHMET FEYZİ
KAYNAKLI: ENES NIKŞIÇ

BERLİNE: H. TAHSİN SÜMBÜLLÜ
BERLİNE: TAHSİN SÜMBÜLLÜ
NOTAALAN: H. TAHSİN SÜMBÜLLÜ

I. Sa Tipteta na Halicku stazu
Moj Pazaru da je meni dozi
Na izlazu u Calovcom proci,
Pi pogledu a Ptacke voinu
I Boica da me jeftu stazu.

II. Prol hamamom cehaj stozu
Namodlij jeđom daboim dila
Krju beđoma etam se stuzam
U nođu daturu mi para
(U gurbetu daturu mi para).

III. U Bukovcu ostala mi djeđu
Sila mi je i dila i magu,
Ota jeftu da cu pđoglu dila
Pvo's rijem knu, Anar age hana
(Pvo's pđku Anar age hana).

I. Tepeden Hacetu almadu geyeken
Kalkim aju ruzulu yelertiyor
Dizlerin Lag malherime galyor
Herdekleken dikkarlar uzulanyor
Kalkmadan dikkarlar da gortonyor

NAKARAT
Ey Pazaru sana her geyebim
Geyden Calovcom malherime geyebim
Pavice'len halaganda
Ve Roncy'len hastetini geyebim

II. Hamamun abduci simler kolyor
Namus kılavur sarku tek refeste
Bekeme yuzunde mumarlen etam sebei
Gurbetlebe paratu haradun

III. Bukov'ye sevgilin kabb
Heri caram hem de gicledim
Bir gün omurdu
Anar Aja hamam yuzunden geyetin dıy hamer kıldun

"Moj Pazaru (Benim Pazarım)" adlı sevdalinka; Novi Pazar ile ilişkilidir. Gurbet, hasret konulu eserde memlekete olan özlem vurgulanmıştır.

Sevdalinka nakaratlı 3 kıtadan oluşmaktadır. Tek bölümlü şarkı formunda olan sevdalinka, Buselik makamında bir eserdir. Eser 4/4'lük sofyan usulü ile ölçülandırılmıştır.

Geleneksel halk kültürü ve günlük yaşamı günümüze aktarmada sevdalinkalar büyük önem taşımaktadır. Hem Boşnak halk kültürünü hem de Türk/Osmanlı kültürünün aktarımında önemli katkı sağlayan sevdalinkalardan bayramlar, misafirlik geleneği ve hediyeleşme unsurlarına yönelik Recep (Reçko) Medodoviç'in kaynaklık ettiği "Bajram ide, Bajramu se nadam (Bayram geliyor bayramı bekliyorum)" adlı eser örnek olarak Şekil 14'te gösterilmiştir.

NOVİ PAZAR (YENİ PAZAR) SEVDALINKALARI

Şekil 14: Bayramlar, Misafirlik ve Hediyeleşme Konulu Bir Sevdalinka Örneği

BAYRAM GELİYOR
(Bajram ide)

YÖRESİ: NOVİ PAZAR/SİRİSTAN
BAYNAK KİŞİ: BEĆKO MEĐKOVİĆ
BERLEME TARİHİ: 1992
BERLEME: H. TAHISSIN SUMBULLU
NOTAYA ALAN: H. TAHISSIN SUMBULLU

Sao
Baj ram i de baj ra ma se na dam
baj ra ma se na dam baj ra
ma se na dam Sao
Ko ce me ni od baj ra ma do ci
od baj ra ma do ci od baj
ra ma do ci

Bajram ide, Bajramu se nadam
Bajramu se nadam, Bajramu se nadam
Ko ce meni od Bajramu doci
Od Bajramu doci, od Bajramu doci

Da ga ce mi od Bajramu doci
Od Bajramu doci, od Bajramu doci
A sta cu joj Bajramluka dati
Bajramluka dati, Bajramluka dati

Kupicu joj svilenu maramu
Svilenu maramu, svilenu maramu
Nek je nosi i nek se ponosi
I nek se ponosi, i nek se ponosi

Bayram geliyor bayramu bekliyorum
Bayramu bekliyorum, bayramu bekliyorum
Kim bana bayramda gelecek
Bayramda gelecek, bayramda gelecek

Sevgilim bayramda gelecek, bayramda gelecek
Bayramda gelecek, bayramda gelecek
Bayramda ona ne vereyim?
Bayramda ne vereyim, bayramda ne vereyim

İpekten bir başörtü alacağım
İpekten bir başörtü, İpekten bir başörtü
Onu takarın ve şereflemisin, şereflemisin
Şereflemisin, şereflemisin

“Bajram ide, Bajramu se nadam (Bayram geliyor bayramı bekliyorum)” adlı sevdalinka; kelime anlamı ile paralellik gösteren aşk ve sevgi konulu bir eserdir. Güfte içerisinde inanç ile özdeşleşen Bayram kelimesinin kullanılması eseri farklı kılmaktadır.

Bayram kelimesi “Kâşgarlı Mahmud’un tesbitine göre kelimenin aslı Farsça bezrem / bezrâm (بذرام/بذرم) olup “sevinç ve eğlence günü” demektir ve beyrem / bayram telaffuzu Oğuzlar’a ait”¹⁵ olduğu, dinî veya millî açıdan özel önemi olan ve topluca kutlanan gün olarak tanımlanmaktadır. Bu doğrultuda Bayram kelimesinin Osmanlı/Türk etkisi ile Boşnakçada yer aldığı ve eserde de kullanıldığı düşünülebilir.

¹⁵ Sargon Erdem, “Bayram”, *İslam Ansiklopedisi*, C. 5, Türk Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 1992, s. 257.

Ayrıca eserde halk kültürü açısından Osmanlı/Türk geleneğinin etkisi ile bayramlarda misafirliğin, gelinip gidilmenin ve hediyeleşmenin de gelenek içerisinde yer aldığı da söylenebilir.

Sevdalinka 3 kıtadan oluşmaktadır. Tek bölümlü şarkı formunda olan sevdalinka, inici-çıkıcı seyir özelliği gösteren Hicaz makamında bir eserdir. Hicaz makamı da hasret, ayrılık gibi konuları genel olarak işleyen bir makam olarak bilinir. Artık ikili aralığı bu duyguda etkilidir. Eserde, usul bakımından Balkan ezgilerinde yaygın olarak görülen 7 zamanlı Devri Hindi usulünün, 7/8lik mertebesi kullanılmıştır.

Sonuç

Etnik olarak Slav olup din olarak İslam'ı seçmiş ve Sırbistan sınırları içerisinde yaşayan Novi Pazar Boşnak topluluğu, 1990lı yılların ilk yarısında talihsizce yaşanan Bosna Savaşından sonra aynı günlerin tekrar yaşanma endişe ve korkusu içerisinde günlük hayatlarını devam ettirdiklerini ifade etmektedirler. Günümüzde bu korku ve endişeler giderek yerini barış ve huzura bırakmaya başlamıştır. Bu endişe içerisinde kültürlerine sınıksız tutunarak, milli kültür oluşturmada sevdalinkaları bir metafor haline dönüştürdükleri söylenebilir. Sevdalinkalar, Boşnakların günlük yaşam anlayışını ve tarzını yansıtan en önemli unsurlardan biridir. Dolayısıyla her türlü ortamda sevdalinkalarla karşılaşılabilir. Müslüman Boşnak topluluğunu bir arada tutan vazgeçilmez ve en önemli harç olarak sevdalinkaları görmek, mümkündür. Novi Pazar bölgesinde anonim sevdalinkaların kuşaktan kuşağa aktarılıyor olması ve beste sevdalinkaların ise hala günümüzde üretiliyor olması da bunun en iyi göstergesidir.

Türk/Osmanlı kültür etkisi ile ortaya çıkan sevda türküleri zamanla yalnız Boşnak halk kültürü ürünü olmaktan çıkmakta ve Balkan coğrafyasındaki diğer milletlerin de kendi aralarında severek ve beğenerek ürettikleri bir müzik türü, birlikte yaşamın bir belirtisi olarak yaygınlık kazanmaya başlamaktadır. “Bugün bütün eski Yugoslavya topraklarında icra edilen ve simgeselleşen sevdalinkalar, artık sınıfsal bir işaret olmaktan çıkarak bu topraklarda yaşamış olan bütün farklı dinlere mensup toplulukları temsil etmektedir.”¹⁶ “U Stanbolu Na Bosforu (İstanbul'da Boğaziçi'nde)” adlı sevdalinka bu duruma en iyi örneklerden biridir.

---

¹⁶ Kurtişoğlu, *a.g.t.*, s. 56.

NOVİ PAZAR (YENİ PAZAR) SEVDALINKALARI

Alan araştırması kapsamında derlenen eserlerde kullanılan anahtar kelimeler ve temalar incelendiğinde; Aşık/Sevgili/Yar (48), Anne (37), Aşk/Sevgi (28), Güzel (22), Sancak (19), Kalp (18), Novi Pazar (17), Kız (17), Gül (12) ve Allah (11) en fazla kullanılmış temalar olarak tespit edilmiştir.

Melankoli-Karasevda ile ilgili; Aşık/Sevgili/Yar (48) ve Aşk/Sevgi (28) en fazla tekrar eden ve karasevdaya yönelik ise Ağlamak-İçki İçmek (9), Acı-Üzölmek (8), Hasret-Keder (6), Gözyaşı-Hüzün-Yara (5), Hastalanmak-Kadeh (2) sevdalinkalarda kullanılan diğer Melankoli-Karasevda temalarıdır.

Sevdalinka, her ne kadar karasevda manasına gelse de iyimserlik ifade eden, kavuşma gibi anahtar kelimelere de alan araştırmasında rastlanmıştır. Bu kelimeler içerisinde ağlamak ile evlenmek kelimelerinin nicel olarak aynı olması dikkat çekicidir. Evlenmek-Öpmek (9), Çocuk (5), Düğün-İyileşmek (1) anahtar kelimeleri, iyimserlik ifade eden temalar olarak tespit edilmiştir. Fakat kullanılan temalar ve anahtar kelimeler dikkate alındığında sevdalinkalarda, melankoli ve kara sevda anlamının çoğunlukla kullanıldığı tespit edilmiştir.

Sevdalinkalar, konuları bakımından üretildiği döneme ait yaşam biçimini, anlayışını, mekansal özellikler ve kişiler hakkında da bilgi vermektedir. Alan araştırmasında Yer/Mekân Terimleri olarak Sancak (19), Novi Pazar (17), Memleket (4), Bosna (3) ve Kişi/Karakter terimlerinden Anne (37), Güzel (22), Kız (15), Çocuk (5), Doktor/Hekim-Paşa-Sultan (3) terimleri kullanılmıştır. Ayrıca alan araştırması kapsamında derlenen “Razbolje se sultan Sülejmane (Sultan Süleyman hastalandı)” adlı sevdalinka, tarihi kişiliklere yönelik örnek olarak da gösterilebilir.

Kullanılan çalgılar bakımından; Epika olarak adlandırılan kahramanlık şarkılarına bağlama veya gusla (gusle, gusli) eşlik edebilmektedir. Akordeon çalgısı da Balkan coğrafyasında oldukça yaygın olarak kullanılan bir çalgıdır. Günümüzde gitar, keman, kontrbas enstrümanlarına da rastlanır. Özellikle Novi Pazar bölgesinde bağlama dışında Türk müziğinde ince saz olarak tabir edilen enstrümanlardan ud, kanun, cümbüş kullanımına da rastlanmaktadır.

Alan araştırması kapsamında derlenen sevdalinkalarda Dini Terim olarak Allah (11), Ezan (8), Ölüm (3), Başörtüsü-Cami-Ramazan-Cennet-

Dua-Namaz (2) ve Bayram-Din-Günah-İman-Kıyamet-Minare (1) anahtar kelime ve temalarının kullanıldığı belirlenmiştir.

Alan araştırmasında derleme yapılan eserlerin çoğunlukla Osmanlı/Türk müziği ile makam, usul ve biçim bakımından paralellik gösterdiği tespit edilmiştir. Bu doğrultuda, derlenen eserlerin; diziler bakımından Osmanlı/Türk müziği makam dizileri ile benzer rast, uşşak, segah, buselik, hicaz, kürdi gibi dizilerin ağırlıklı olarak kullanıldığı, usuller bakımından sofyan, Türk aksağı, devri hindi, düyek gibi usuller ile çoğunlukla ölçülendirildiği görülmüştür. Melodik açıdan ise Osmanlı/Türk müziği nağmelerini hissettiren fakat bazen atlamalı seslerin kullanıldığı seyir hareketleri bazen de farklı derecede karar kılma anlayışına nadiren de olsa rastlanan ezgilerle karşılaşılabilen bir yapıya sahiptir. İncelenen eserlerin biçimsel açıdan özellikle zemin ve nakarattan oluşan çoğunlukla Türkü formu ile benzerlik gösterdiği de söylenebilir.

Bu sonuçlar doğrultusunda, Novi Pazar bölgesinde kayıt altına alınan eserlerin sevdalinka özellikleri belirlenmeye çalışılmıştır. Çoğunlukla anonim olan sevdalinkalar, biçimsel açıdan halk edebiyatı ile ilişkilidir. Melodik bakımdan, türkü formu ile benzerliği dikkat çekicidir. Osmanlı/Türk müziği ile tarihsel ilişkileri konu almanın yanı sıra inançsal olarak Müslüman Boşnakları birbirine kenetleyen, milli kültürün oluşmasında ortak payda olarak görülen bir türdür. Ramazan, ezan gibi dini unsurları içerisinde barındırmasına rağmen sevdalinkaların büyük çoğunluğu, dünyevi aşkı konu edinir. Sevdiğine kavuşarak mutlu sonla bitebilen bu dünyevi aşk, bazen de çeşitli nedenlerle kavuşamamadan dolayı kara sevda ile sonlanır.

Osmanlı/Türk müziği ile yakın ilişkili olan sevdalinka çalışmalarının literatürde az olması nedeni ile özellikle ortak kültür mirasımızı barındıran Balkan coğrafyasına, kültür araştırmacılarının özellikle etnomüzikologların dikkatlerini çekmek ve konu ile ilgili alan araştırmaları yapmaları önerilmektedir.

KAYNAKÇA

BÜYÜKÖZTÜRK, Şener, KILIÇ ÇAKMAK, Ebru, AKGÜN, Özcan Erkan, KARADENİZ, Şirin ve DEMİREL, Funda, *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*, Pegem Akademi Yayınları, Ankara 2015.

DEVELİOĞLU, Ferit, *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lugât*, 25. Baskı, Aydın Kitabevi, İstanbul 2008.

ERDEM, Sargon, “Bayram”, *İslam Ansiklopedisi*, Cilt 5, Türk Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 1992, ss. 257-259.

GÜLTEKİN, İbrahim, “Sevdalinka Sevdalinka mıdır?”, *Avrasya Etüdüleri Dergisi*, Cilt 50, Sayı 2, 2016, ss. 419-452.

İYİYOL, Fatih ve CATOVİC, Alena, “Sevdalinkalarda Türk-Boşnak Halk Kültürünün Ortak Unsurları”, *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, Cilt 1, Sayı 1, 2012, ss. 246-264.

JAKUBOVIÇ, Lejla, *Asim Horozic'in Eserlerinde Sevdalinka Etkisi*, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Danışman: Doç. Dr. İlke Boran, İstanbul 2019.

KURTIŞOĞLU, F. Belma, BEŞİROĞLU, Ş. Şehvar, KOVANLIKAYA, Çağlayan, “Boşnak Kültürel Kimliğinin Simgeleri: Akordeon ve Gusla”, *İTÜ Dergisi/b Sosyal Bilimler*, Cilt 5, Sayı 2, 2008, ss. 35-44.

KURTIŞOĞLU, Fatma Belma, *Göçmen Kimliği Açısından Boşnak Müzikleri: Trakya ve İstanbul Örneği*, İstanbul Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Danışman: Prof. Şefika Şehvar Beşiroğlu, Yrd. Doç. Dr. Çağlayan Kovanlıkaya, İstanbul 2008.

NİKŞİÇ, Naka, “Boşnakların Müzik Geleneğinde Curumlu (Drumlija) Şarkıları”, *Uluslararası Balkan Tarihi ve Kültürü Sempozyumu Bildiri Kitabı*, Cilt II, (ed.) Aşkın Koyuncu, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Yayınları, Çanakkale 2017, ss. 324-332.

PENNANEN, Risto Pekka, “Melancholic Airs of the Orient-Bosnian Sevdalinka Music as an Orientalist and National Symbol”, (ed.) R. P.

HASAN TAHSİN SÜMBÜLLÜ - AHMET FEYZİ

Pennanen, *Music and Emotions*, Vol. 9, The Helsinki Collegium for Advanced Studies, Helsinki 2010, ss. 76-90.

“Sevda”, *Türkçe Sözlük*, 9. Baskı, TDK Yayınları, Ankara 1998, ss. 257-259.

SÜMBÜLLÜ, Hasan Tahsin, “Sırbistanda Yaşayan Türk Müziği Unsurları”, *Miras-Sırbistan’da Yaşayan Türk Kültürü Unsurları*, (ed.) Bahadır Gücüyetmez, Atatürk Üniversitesi Yayınları, Erzurum 2015, ss. 65-90.